

Dariusz Kronowski

dr inż. arch.
Krakowska Akademia im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego,
Wydział Architektury i Sztuk Pięknych
ORCID: 0000-0002-5510-2122

Wspomnienie o Profesorze Wojciechu Kosińskim

Remembering Professor Wojciech Kosiński

Streszczenie

Profesor Wojciech Kosiński, wykładowca akademicki na Wydziale Architektury i Sztuk Pięknych Krakowskiej Akademii im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego, wykształcił znakomitych młodych architektów, przekazując w zajmujący i zaangażowany sposób wiedzę z zakresu nie tylko architektury, urbanistyki, ale i architektury krajobrazu. Poszukiwał nowych form twórczych z różnych dziedzin, wiążąc je z architekturą. Wielokrotnie konsultował i omawiał problematykę przedmiotów ze swoimi współpracownikami, stawiając na wysoką jakość kształcenia. Wymagał precyzji i zaangażowania w pracy akademickiej oraz lojalności. Był perfekcjonistą.

Słowa kluczowe: profesor Wojciech Kosiński, architektura, urbanistyka, edukacja, nauka, Akademia Krakowska, pamięć

Abstract

Professor Wojciech Kosiński, academic lecturer at the Faculty of Architecture and Fine Arts of the Andrzej Frycz Modrzewski Krakow University, educated young architects, handing over and committed way not only in the field of architecture, town planning, but also landscape architecture. Professor searched for new creative forms from various fields, linking them with architecture. He has repeatedly consulted and discussed the issues with a collaborators, focusing on improving the qualifications of education. He required precision in academic work as well as loyalty. He was a perfectionist.

Key words: professor Wojciech Kosiński, architecture, urban planning, education, science, Krakow Academy, memory

Przywołany na wstępie cytata Rema Koolhaasa, jednego z ulubionych architektów Profesora, w pełni charakteryzuje jego podejście do życia, to, jakim był człowiekiem, a także kolegą. Miał bardzo twórcze podejście do zawodu architekta, podkreślał jego znaczenie w świecie i przestrzeni, w której porusza się człowiek, omawiał kwestie architektoniczne także z pozycji naukowej.

Profesor Wojciech Kosiński był również znakomitym nauczycielem akademickim oraz pasjonatem urbanistyki i architektury krajobrazu. Te specjalności były fundamentem jego twórczości zawodowej i naukowej. W swoich przemyśleniach poruszał się pomiędzy przeszłością a przyszłością, interesował się współczesnymi metodami twórczymi i trendami z innych dziedzin nauki, techniki i technologii, następnie w autorski sposób adaptował te metody na grunt akademicki. Wymieniał swoje poglądy ze współpracownikami, prowadząc rozmowy dotyczące nowych form nauczania, bazujących na tendencjach i zjawiskach pojawiających się we współczesnej architekturze i urbanistyce.

Na ćwiczeniach i wykładach na Wydziale Architektury i Sztuk Pięknych Krakowskiej Akademii im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego poruszały nie tylko tematy związane bezpośrednio z podstawą programową, ale pośrednio dotykały również zagadnień z innych dziedzin nauki, związanych z historią i kolejnymi epokami, od antyku i średniowiecza przez renesans, barok, klasycyzm aż do współczesności, a także takich kwestii jak architektura kinetyczna i parametryczna.

Prowadząc przedmiot historia urbanistyki, podążał daleko wstecz, dotykając zagadnień mniej popularnych, ale bardzo ciekawych. Uwielbianym tematem Profesora była Masada, żydowska twierdza, zlokalizowana na szczycie płaskowyżu Pustyni Judejskiej nad Morzem Martwym w Izraelu. Obiekt ten znał z autopsji.

Profesor opierał swoje wykłady na przygotowanym przez siebie czytelnym ideogramie przedstawiającym sinusoidę współzależności stylów architektonicznych na przestrzeni wieków, dzieląc je na „unoszące” i „opadające” nurty ideowe: zaskakujące, rozwichrzone (następujące po nich lub w reakcji na nie) i nurty racjonalne: rzeczowe i regularne. Ta paralela, na polskim gruncie zastosowana już w stosunku do dziejów literatury przez profesora Juliana Krzyżanowskiego, znalazła teraz kontynuację w odniesieniu do historii światowej urbanistyki. Profesor Kosiński dokonywał przy tym ocen moralnych: za wzór stawiał wybrane przykłady demokratycznych, dobrze zarządzanych, przyjaznych i pięknych miast, które zasługują na miano *polis*, takich jak Ateny i Rzym, i przeciwstawiał im miasta obrazujące zjawiska negatywne: autokratyczne, totalitarne i zbójeckie, oparte na przemocy, wojnach i niewolnictwie *anty-polis*, stolice imperialne, „miasta pychy” takie jak Babilon, Konstantynopol¹.

¹ A. Jasiński, Wojciech Kosiński. *Paradygmat miasta 21 wieku. Pomiedzy przeszłością polis a przyszłością metropolis*, „Teka Komisji Urbanistyki i Architektury Oddziału Polskiej Akademii Nauk w Krakowie” 2016, t. 44, s. 409–410.

W trakcie zajęć ze studentami podejmował rozważania na temat współczesnych problemów polskiej urbanistyki. Opisywał skutki braku planów miejscowych i zrównoważonych połączeń zabudowy z krajobrazem, wytworzenia odpowiednich struktur pozwalających na projektowanie w skali miasta. Te spostrzeżenia, podejmowane na prowadzonych przez niego przedmiotach – np. teorii i praktyce urbanistyki, zasadach kompozycji urbanistycznej, projektowaniu śródmieść, a także zespołów mieszkaniowych – były podstawą programową w kształtowaniu świadomości architektonicznej i urbanistycznej jego uczniów. Teoria miast towarzyszyła także ich dalszemu rozwojowi w wielkiej skali.

W trakcie zajęć anglojęzycznych na stopniu magisterskim z przedmiotów Urban Design oraz Landscape and Cityscape Design studenci z całego świata słuchali jego wykładów, analiz dotyczących ewolucji urbanistyki, opierającej się na historii i kulturze człowieka jako użytkownika miasta. Był bardzo swobodnym i przyjacielskim wykładowcą rozumiejącym każdy problem studenta. Często rozmawiał i doradzał, odpowiadał na pytania, wymieniał się poglądami na temat zasad kształtowania architektury, urbanistyki, a także krajobrazu.

Architektura w przemyśleniach Profesora stanowiła podstawę charakteru miasta i jego funkcjonowania. Urbanistyka jest wiążąca dla kierunków rozwoju przestrzeni miejskiej stworzonej przez człowieka. Miasto i jego składniki powinny funkcjonować sprawnie, a jego połączenia stanowić synergiczny mechanizm wzajemnie ze sobą współpracujący. Piękno miasta – w ujęciu profesora Kosińskiego – stało się ważnym problemem badawczym, wynoszącym teorię projektowania i funkcjonowania przestrzeni oraz architektury w niej zawartej do rangi najważniejszych zasad kształtujących współczesną cywilizację.

W mieście poszukiwał – obok aspektów kulturowych i artystycznych – znaczącej roli architektury krajobrazu i jej zrównoważonego rozwoju. Podstawą w tych rozważaniach była starannie dobrana bibliografia, m.in. prace Tadeusza Tołwińskiego², Wacława Ostrowskiego³ i Juliusza Żórawskiego⁴.

Ważną dziedziną jego badań był krajobraz miejski zawarty w architekturze i funkcjonujący z nią w specyficznej symbiozie. I tę część zakresu projektowego w pracach studentów na Wydziale Architektury i Sztuk Pięknych Krakowskiej Akademii im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego chciał podkreślić najbardziej – nie zieleń w mieście, a miasto w zieleni. W rozmowach na temat programu ćwiczeń projektowych podejmował dyskusje na temat miasta, które jest globalnym znacznikiem życia człowieka jako istoty w nim żyjącej. Poszukiwał nowych rozwiązań, podejmując często projekty rewitalizacji dużych terenów poprzemysłowych, m.in. krakowskiej elektrociepłowni w Łęgu, starej żwirowni w Przyłasku Rusieckim, czyli ciekawych, a często zapomnianych lokalizacji na terenie Krakowa, wartych zagospodarowania.

² T. Tołwiński, *Urbanistyka*, t. 1: *Budowa miasta w przeszłości*, t. 2: *Budowa miasta współczesnego*, Warszawa 1939.

³ W. Ostrowski, *Wprowadzenie do historii budowy miast: ludzie i środowisko*, Warszawa 2001.

⁴ J. Żórawski, *O budowie formy architektonicznej*, Warszawa 1973.

W ramach przedmiotu historia urbanistyki Profesor wykładał o miastach prastarych i antycznych regionu śródziemnomorskiego, m.in. o Jerychu, Cezarei czy Jerozolimie. Profesor w umiejętny sposób uzupełniał historię rozwoju tych miast o informacje dotyczące współczesnej architektury, m.in. na temat słynnego mostu projektu Santiago Calatravy w Jerozolimie. Podążał m.in. do Kafarnaum, Akki-Haify oraz Masady w Izraelu, czyli do miejsc należących do szerokiego obszaru badawczego i kręgu zainteresowań studentów ze względu na swoją burzliwą historię. Studenci po wykładach często podejmowali dyskusje dotyczące omawianych tematów i zadawali pytania.

Oprócz wątków związanych z Izraelem poruszał również tematykę Grecji, w tym Aten i Akropolu, podkreślał znaczenie badań Karla F. Schinkla⁵ i jego planów przebudowy z 1834 roku, a także Leona von Klenze⁶, ważność analiz przeprowadzanych przez Le Corbusiera oraz jego szkiców z Grecji, a także znaczenie współczesnych projektów, m.in. muzeum Alésia Bernarda Tschumiego w Alise-Sainte-Reine we Francji. Profesor na wykładach prezentował unikalny zarys historii urbanistyki, przemierzał nieznanne i często intrygujące obszary, m.in. zagadnienia Rodos i Pergamonu, związane z tajemniczymi miejscami kultu, o czym świadczy ołtarz pergamoński, zwany także ołtarzem Szatana. Następnie studenci słuchali o Aleksandrii, podbojach Aleksandra Wielkiego z lat 356–323 p.n.e., Efezie, Santorini czy kulturze minojskiej.

W interesujący sposób prezentował w trakcie wykładów przemiany stylów architektonicznych zachodzące na przestrzeni dziejów od czasów antycznych, przez okresy klasycyzmu i hellenistyczny, Rzym, Bizancjum, gotyk, renesans, barok, neoklasycyzm, modernizm 1, modernizm 2, eklektyzm i modernizm 3 oraz dekonstruktywizm i minimalizm. W dalszej części podejmowane były problemy architektury kinetycznej i parametrycznej. Dzięki tym wiadomościom historia urbanistyki była dla studentów zrozumiała i czytelna. Podczas prezentacji przywoływane były także tematy polityczne, m.in. słynne wypowiedzi Marka Tulliusza Cyncerona (106–43 p.n.e.) podkreślającego znaczenie republiki i demokracji oraz społeczeństwa na tle miasta, w którym dominują nauka, mądrość, sztuka oraz piękno.

Innymi interesującymi zajęciami były ćwiczenia oraz wykłady z projektowania urbanistycznego. Profesor przykładał dużą uwagę do szczegółów projektów studenckich, ich wykonania i publicznej prezentacji. Przygotowując ich do prac dyplomowych, także oczekiwał od nich erudycji, odpowiedniego formułowania zdań i umiejętności posługiwania się technicznymi zwrotami. Na początku każdego semestru Profesor miał w zwyczaju ustalać szczegółowo tematykę oraz zakres projektu. Obierał wspomniane, ciekawe lokalizacje w Krakowie. Studenci w Krakowskiej Akademii na zajęciach z zasad kompozycji urbanistycznej oraz projektowania śródmieść realizowali interesujące projekty urbanistyczne. Przygotowywali do oddania kilka plansz prezentujących tożsamość miejsca, jego *genius loci*, powiązania komunikacyjne ważnych punktów Krakowa, rzuty projektowanego zamierzenia z widokami pierzei, sięgali również w przyszłość, studiując nowoczesne rozwiązania transportu publicznego i jego sprzężenia w zakresie

⁵ A. Haus, *Schinkel, Karl Friedrich*, [w:] *Neue Deutsche Biographie (NDB)*, Bd. 22, Berlin 2005, s. 795–798.

⁶ J. Neils, *The Parthenon: from antiquity to the present*, Cambridge 2005.

Krakowa policentrycznego. Projekty były przedstawiane również w formie realistycznych wizualizacji, a także animacji komputerowych. Istotna była problematyka zabudowy mieszkaniowej na zajęciach z zespołów mieszkaniowych. Studenci projektowali m.in. budynek mieszkalny przy ulicy Kordylewskiego, uwzględniając przepustowość transportu miejskiego i samochodowego. Profesor podkreślał znaczenie projektowania osadzonego w krajobrazie i prawidłową symbiozę zabudowy z zielenią.

Interesujące zagadnienia o szerokim programie funkcjonalnym podejmowane były w ramach przedmiotu projektowanie śródmieść, np. temat ulicy Rybitwy czy połączenia Krakowa z Nową Hutą, które Profesor nazwał osią Deńki. Często, tak jak w ostatnim przypadku, nadawał lokalizacjom tematów studenckich nazwiska znanych architektów, którzy dane kwestie miejskie podejmowali. Studenci uczyli się projektowania w skali, która była dla nich początkowo trudna w ocenie wielkości poszczególnych elementów przestrzennych. Dlatego używali we wstępnym etapie projektowania siatki modularnej, by pod koniec semestru już swobodnie stosować zarówno odpowiednią skalę, jak i posługiwać się szerokim spektrum narzędzi współczesnej urbanistyki w sposób racjonalny i praktyczny, bazując na naukowych podstawach.

W trakcie zajęć w języku angielskim z przedmiotów Urban Design i Landscape and Cityscape Design Profesor w zajmujący sposób prowadził wykłady i ćwiczenia, których owocem były doskonałe projekty, m.in. w lokalizacji elektrociepłowni w Łęgu. W wyobraźni odważnie burzył stare i budował nowe mury, tak jak w przypadku Łęgu. Uważał, że odpowiednio dobrane lokalizacje tematów opracowywanych przez studentów, często reprezentacyjnych miejsc Krakowa, zwiększają szansę na atrakcyjne projekty, a poprzez złożony i niejednokrotnie trudny program funkcjonalny są lepsze pod względem dydaktycznym. Nie bał się podejmować tematów kontrowersyjnych. Często jeździł ze studentami na wizje lokalne, podkreślając wagę takich wizyt w procesie projektowym oraz znaczenie wiedzy opartej zarówno na praktyce, jak i na teorii. Przywoływał znaczenie projektu swojego guru prof. Włodzimierza Gruszczyńskiego *Miasta wstęgowego sprzężonej komunikacji*⁷. Polecał studentom lekturę *Architektury wzruszeniowej Włodzimierza Gruszczyńskiego* autorstwa Tomasza Węćławowicza i Agnieszki Jankowskiej-Marzec⁸. Efektem tych rozważań było napisanie doskonałej książki, wspólnie z prof. Tomaszem Węćławowiczem, *Włodzimierza Gruszczyńskiego kreacje, projekcie, utopie...*, wydanej w 2017 roku⁹.

Praca z Profesorem Wojciechem Kosińskim nie zawsze była łatwa, ale była bardzo owocna. Rozmowy badawcze były twórcze, sprawiały, że spotkania i omawiane książki, nie tylko te o architekturze, ale także o psychologii, socjologii, człowieku, jego historii i funkcji w świecie, pozwalały odnaleźć wyższe wartości i nowe cele naukowe. Był Architektem, który realizuje zadania niezmiernie ważne, wymagające precyzji, namysłu i spokoju. Pracując z Profesorem, należało być bardzo asertywnym oraz często

⁷ W. Gruszczyński, *Miasto wstęgowe sprzężonej komunikacji*, „Architektura” 1966, nr 6, s. 232.

⁸ T. Węćławowicz, A. Jankowska-Marzec, *Architektura wzruszeniowa Włodzimierza Gruszczyńskiego*, Kraków 1999.

⁹ W. Kosiński, T. Węćławowicz, *Włodzimierza Gruszczyńskiego kreacje, projekcje, utopie...*, Kraków 2017.

niemalże odczytywać bardzo szybko jego myśli, reagować w odpowiedni sposób. Był również perfekcjonistą w życiu codziennym; podobnej perfekcji oraz lojalności wobec zawodu architekta oczekiwał od swoich współpracowników. Lata spędzone z Profesorem pozwoliły mi ukształtować nową świadomość i zupełnie inne podejście do otoczenia, własnej postawy twórczej oraz wzbogaciły moją wiedzę o nowe doświadczenia w przestrzeni nauki, kultury i architektury.

Bibliografia

- Gruszczyński W., *Miasto wstępowe sprzężonej komunikacji*, „Architektura” 1966, nr 6, s. 232–239.
- Haus A., *Schinkel, Karl Friedrich*, [w:] *Neue Deutsche Biographie (NDB)*, Bd. 22, Berlin 2005, s. 795–798.
- Jasiński A., *Wojciech Kosiński. Paradygmat miasta 21 wieku: pomiędzy przeszłością polis a przyszłością metropolis*, „Teka Komisji Urbanistyki i Architektury Oddziału Polskiej Akademii Nauk w Krakowie” 2016, t. 44, s. 409–410.
- Kosiński W., Węclawowicz T., *Włodzimierza Gruszczyńskiego kreacje, projekcje, utopie...*, Kraków 2017.
- Neils J., *The Parthenon: from antiquity to the present*, Cambridge 2005.
- Ostrowski W., *Wprowadzenie do historii budowy miast: ludzie i środowisko*, Warszawa 2001.
- Tołwiński T., *Urbanistyka*, t. 1: *Budowa miasta w przeszłości*, t. 2: *Budowa miasta współczesnego*, Warszawa 1939.
- Węclawowicz T., Jankowska-Marzec A., *Architektura wzruszeniowa Włodzimierza Gruszczyńskiego*, Kraków 1999.
- Żórawski J., *O budowie formy architektonicznej*, Warszawa 1973.